

VYHROŽOVALI MNĚ I TATÍNKOVI, TO BYLO BĚŽNÉ...

František Brož (*1939)

František Brož byl za komunistické éry jediným soukromě hospodařícím zemědělcem v celém okrese Havlíčkův Brod. Odolat nebylo vůbec snadné. „*Vyhrožovali mně i tatínkovi, to bylo běžné. Dokonce měl jít otec do vězení, ale pak zaplatil nějakou částku a tak se to vyřídlilo takto. Byla to těžko popsateľná situace. Hospodařili jsme, ale přitom jsme nevěděli, jestli budeme ještě hospodařit zítra,*“ popisuje František Brož.

Navíc na ně komunisté zkoušeli různé finty. „*Oni nešli třeba přímo. Nedovedete si představit, co vymýšleli. Například zakázali mlátit obilí přes den, prý pro nedostatek elektřiny. Aby prý mohlo ve stejný čas mlátit Jednotné zemědělské družstvo. Nejhorší byla padesátá léta, pak se to různě proměňovalo. Měnili nám také úpravu půdy. To znamená, že nám vzali pole a dali za ně jiné. Jenže to nové pole bylo horší, vzdálenější než to předchozí. Vysvětlovali to tím, že to původní pole potřebuje družstvo. Třeba třikrát za rok nám vyměnili pole,*“ popisuje Brož.

Ale příkoří bylo mnohem víc. Například jim odebrali mlátičku nebo předepsali vysoké, těžko splnitelné dodávky, dokonce prováděli domovní prohlídky a hledali zatajené peníze či suroviny. Avšak s otcem se nikdy nevzdali. Nakonec hospodářství Františka Brože zůstalo jako jediné soukromé na celém okrese Havlíčkův Brod a on se tak jako soukromý zemědělec dočkal pádu komunismu.

František Brož se narodil 13. ledna 1939, vyrůstal v malé, ale půvabné obci Radňov na Havlíčkobrodsku. Jeho otec Rudolf měl hospodářství, o které se staral s manželkou. Zlomový pro ně byl 1948. František Brož, kterému tehdy bylo devět, si pamatuje, že doma vládla podivná atmosféra, protože nikdo nevěděl, co bude. Jeden jejich soused byl v Rusku a vyprávěl o tamních poměrech. Takže lidé se báli, co bude v Československu.

Původně jejich rodinné hospodářství v Radňově nijak velké nebylo, asi devatenáct hektarů celkem. Z toho ovšem jen část tvořila pole, tedy zhruba čtrnáct hektarů. Zbytek byly především lesy. Takových sedláků jako Brožovi bylo v obci asi sedm. Ale byli i větší, což je svým způsobem zachránilo před nejhorším. Alespoň zpočátku.

Po komunistickém převratu v únoru 1948 se pozornost nových totalitních vládců zaměřila na všechny, kteří by mohli být považováni za smyšlené či skutečné nepřátele. Hned k nim byli zařazeni sedláci, již byli na režimu nezávislí, protože hospodařili sami. A po svém.

Nedali se tak snadno ovládnout, po sovětském vzoru je bylo potřeba zlikvidovat, a sice donutit je vstoupit do Jednotného zemědělského družstva (JZD) nebo v obci založit státní statek. Když to nešlo po dobrém, sahal komunistický režim k násilnostem: k nucenému vystěhovávání, zabavování půdy, konfiskací majetku, k vyhánění celých rodin. Jenže nejdříve na řadě byli ti opravdu velcí soukromí zemědělci, takže Brožovi byli trochu mimo pozornost.

Největším sedlákem v Radňově byl Bedřich Hojer, který měl kolem pětatřiceti hektarů půdy, byl v obci starostou a šikovným hospodářem, jenž pomáhal sousedům, a proto se těšil velké oblibě. Na něj se noví komunističtí vládcové v Radňově zaměřili nejdříve a celá jeho rodina dopadla velmi špatně, vyhnali je z obce. V únoru roku 1953 se museli odstěhovat poté, co byl Bedřich Hojer odsouzen na osm měsíců vězení a konfiskaci majetku. Dostali zákaz pobytu v rodné obci a museli odejít do státního statku v Týnci nad Sázavou. Manželům Hojerovým bylo v té době kolem šedesáti let. Zažili krutou perzekuci.

Bylo jasné, že po Hojerových přijdou další. Ale nikdo netušil, že nakonec Brožovi zůstanou jako jediní soukromí zemědělci sami. Od začátku se potýkali s problémy. Otec Františka Brože byl označen za antikomunistu, takže jeho syn nesměl být přijat na střední zemědělskou školu. Šel tedy do tamních škrobáren, ale i tam jej na hodinu propustili. V té době nutili rodinu skončit se soukromým hospodařením. V době sklizně jim třeba sebrali mlátičku na obilí. To byla mimořádná komplikace. *„Tak otec dovezl jinou, potřebovali jsme asi vymlátit padesát metráků obilí. A tak jsme mlátili celou noc. Ale to, co jsme museli udělat, jsme tehdy udělali,“* popisuje František Brož.

V letech 1958 až 1960 jej čekala vojna, a tak otec musel hospodařit sám, i když už byl nemocný. Teprve po vojně se mohl začít František Brož intenzivně věnovat zemědělství. Tenkrát měli asi 14 kusů dobytka a dva koně.

„V roce 1958 bylo založeno JZD. Rodiče pod nátlakem podepsali vstup, ale já to nepodepsal. Navíc rodiče podepsali jako poslední v celé obci. Ale já byl spolumajitel, a protože můj podpis tam nebyl, tak jsme v JZD nebyli,“ vysvětluje Brož. Rozhodl se, že bude pokračovat jako soukromník. *„Skončit? Otec byl antikomunista a maminka taky, tak jsme bojovali. Ostatně vždycky mi otec říkal, abych poslouchal vysílání Londýna nebo Svobodku. Měl jsem jiné smýšlení než mnozí kolem. Ale nebyl jsem sám. I naši příbuzní byli perzekvovaní.“*

Režim v Československu zažíval lepší a horší období, nátlak se měnil. Na konci 60. let přišlo uvolnění, jenže po sovětské okupaci a začátku normalizace bylo vše zase jinak. Znovu se objevil tlak, aby vstoupili do družstva. V roce 1972 si Františka Brože pozvali a nutili ho podepsat smlouvu. Hrozili, že mu zruší pojistku. Jel do Prahy, tam našel příslušné úředníky a ti mu tvrdili, že prý sám podepsal. Nakonec si své hospodářství uhájil, ovšem za cenu, že

byl neustále pod dozorem. Úředníci jezdili do místní prodejny kontrolovat, jestli tam tajně neprodává například vejce. Na dovolenou ho nepustili ani do Jugoslávie. Když v listopadu 1989 režim padl, tak si to vynahradil a rozjel se do světa. Začal konečně také hospodařit, aniž by ho úředníci šikanovali. A udělal ještě něco. Bratrovi sedláka Hojera, jehož komunisté hned na počátku vyhnali z rodné obce, zaplatil a nechal postavit pomník ve tvaru otevřené knihy. Stojí na něm nápis: „*Na paměť Václava Hojera, ředitele školy, rodáka a kronikáře obce Radňova*“. Z rodiny Hojerů se do hospodářství v Radňově nikdo už po pádu komunismu nevrátil.

Ale František Brož nechal postavit ještě jeden památník. Je na něm kříž, deska a pluh. A nápis: „*Památník k výročí ukončení vlády komunistické moci / věnováno připomínce nesvobody a utrpení zemědělců v letech 1948–1989 / Radňov 27. 6. 2006 / František Brož*“.

Autor textu Luděk Navara